

Svar initiativärende - Genomlysning av biblioteksorganisation i Stugun

Skolsäkerhet

En ny lag om skolsäkerhet trädde i kraft 1 juli 2025, vilket innebär ett nytt kapitel i skollagen för brottsförebyggande säkerhetsarbete, med krav på beredskapsplaner, åtgärder mot obehöriga (lås, passerkort) och rätt för rektorer att besluta om väskgenomsökning. Lärare får också starkare skydd mot elever genom nya lagar i Brottsbalken, där förolämpningar mot skolpersonal nu behandlas som brott mot tjänsteman. Lagändringarna ger skolor verktyg för att hantera våld och hot men innebär även en skarp förändring i hur skolhuvudmän och rektorer ansvarar för trygghet och säkerhet.

Regeringen har tydliggjort att alla förskolor och skolor ska ha en beredskapsplan samt bedriva ett löpande beredskapsarbete för att kunna hantera allvarliga våldssituationer och hot om sådana. Detta innefattar planering, utbildning och övning i syfte att säkerställa beredskap vid allvarliga händelser.

Vidare har det klargjorts att skolan inte är att betrakta som en allmän plats. Huvudmannen ansvarar för att vidta åtgärder för att obehöriga inte ges tillträde till skolans område under pågående verksamhet. Sådana åtgärder kan bland annat bestå av tydliggörande av gränser, information om tillträdesförbud för obehöriga samt tekniska lösningar såsom låsta dörrar, passerkort, kodlås eller taggsystem.

Mot bakgrund av dessa krav på säkerhet och tillträdeskontroll bedöms det som olämpligt att lokalisera verksamheter med allmän tillgänglighet, såsom folkbibliotek eller trygghetspunkter, i direkt anslutning till skolmiljöer.

Beredskap inför kris och krig

Ragunda kommun är en av tio kommuner som under år 2026 erhåller stöd från Energimyndigheten i syfte att säkra värmeförsörjningen för kommunala trygghetspunkter.

En trygghetspunkt är en bemannad plats dit invånare kan vända sig för att få stöd vid krissituationer och samhällsstörningar som till exempel naturkatastrofer. De fyller även en viktig funktion vid höjd beredskap och ytterst krig.

En trygghetspunkt är en bemannad plats i kommunens regi dit människor kan

vända sig för att få:

- Skydd mot väderpåverkan
- Information om vad som har hänt och samhällets åtgärder.
- Dricksvatten
- Varmt vatten till exempelvis medhavd välling och frystorkad mat. Kaffe, te och till exempel nyponsoppa bör finnas på plats.
- Möjlighet att ladda telefon och elektronik
- Tillgång till första hjälpen-kit
- Tillgång till toalett
- Belysning, vilket är en förutsättning för att kunna ge information och trygghet
- Information om närmaste öppna skyddsrum, apotek, drivmedel, sjukvårdsmottagning och livsmedelsbutik.
- Hänvisning till krisstöd.
- Hänvisning till sov- och matmöjligheter vid längre händelser.
- Möjlighet att larma 112

Syftet med stödet från Energimyndigheten är att stärka tryggheten för invånarna när samhället utsätts för påfrestningar, såsom längre el- eller värmeavbrott.

Satsningen stärker kommunens förmåga att hantera störningar och kriser och bidrar därigenom även till uppbyggnaden av det civila försvaret och totalförsvaret.

Målsättningen är att invånare ska kunna erbjudas värme, skydd och stöd vid extraordinära händelser.

Tjänsteorganisationens förslag är att kommunens bibliotek ska fungera som trygghetspunkter.

I händelse av kris eller krig bedöms det, utifrån gällande säkerhetskrav och beredskapsansvar för skolor, inte som försvarbart att samla allmänheten i eller i nära anslutning till en skola.

Mot denna bakgrund föreslås att Nornan utses till trygghetspunkt och tillika folkbibliotek i Stugun, då lokalen bedöms kunna uppfylla de krav som ställs avseende tillgänglighet, säkerhet och funktion vid samhällsstörningar.

Skolbiblioteket kommer oavsett beslut fortsättningsvis att vara lokaliserat inom skolans lokaler.

Tillgänglighet

Publika lokaler ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Den ska vara utformad så att detta kan uppnås. Med publika lokaler avses en lokal dit allmänheten har tillträde, det vill säga en lokal som riktar sig till och används av allmänheten. Ett bibliotek anses vara en publik lokal.

Att behålla folkbiblioteket i Hansåkerskolans lokaler skulle kräva omfattande tillgänglighetsanpassningar till en beräknad kostnad om cirka 600 000–800 000 kronor.

Norman i Stugun har de anpassningar som behövs för att tillse tillgänglighet. Anpassning för bibliotek i Nornas lokaler torde kosta mindre än 50 000 kronor.

Det bör även noteras att ett övergångsställe planeras att anläggas i samband med att gång- och cykelbanan längs väg 87. Detta beräknas vara färdigställt år 2027.

Biblioteket kan inte hålla öppet för allmänheten annat än efter skoltid, om det ska ligga i skolans lokaler, vilket medför betydande svårigheter i bibliotekens schemaläggning och verksamhetsplanering.

Skolbiblioteket kommer oavsett beslut fortsättningsvis att vara lokaliserat inom skolans lokaler.

Skillnader folkbibliotek och skolbibliotek

Folkbibliotekens uppdrag regleras primärt i bibliotekslagen (SFS 2013:801) och kommunal verksamhet. Dessa bibliotek ska:

- Vara tillgängliga för alla kommuninvånare utan avgift och anpassade efter användarnas behov.
- Främja utvecklingen av ett demokratiskt samhälle genom spridning av kunskap, upplysning, utbildning och kulturell verksamhet.
- Aktivt stödja läsning, informationssökning och litteraturintresse i hela befolkningen.

Det folkliga bibliotekets roll är således allmän och inkluderande, med fokus på både social inkludering, kultur, livslångt lärande och ett bredare medieutbud.

Folkbiblioteken är öppna för hela allmänheten. Syftar till att erbjuda fri och lika tillgång för alla invånare oavsett ålder, utbildning eller bakgrund.

Skolbiblioteken styrs av skollagen (SFS 2010:800) i kombination med bibliotekslagen. De har ett tydligt pedagogiskt uppdrag:

- Vara en resurs integrerad i skolans undervisning med ett *all*sidigt och målgruppsanpassat medieutbud till förfogande för elever och lärare.
- Stärka elevers läsande samt medie- och informationskunnighet som del av utbildningsprocessen.
- Från och med den 1 juli 2025 ska alla elever ha tillgång till ett bemannat skolbibliotek med personal som i första hand har utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap.

Skolbibliotekens uppdrag är utbildningsanknutet ej generellt samhällsinriktat.

Skolbiblioteken riktar sig till skolans elev- och lärarkår under skoltid och skolverksamhet.

Aspekt	Folkbibliotek	Skolbibliotek
Målgrupp	Allmänheten (bred)	Elever & lärare
Syfte	Allmänbildning, kultur, demokrati	Utbildningsstöd, undervisning
Tillträde	Öppet och tillgängligt för alla	Begränsat av skolans säkerhetsbestämmelser
Personal	Bibliotekarier anställda med fokus på allmän biblioteksverksamhet	Bemannade enligt skollagen med fokus på pedagogiskt stöd
Rättslig grund	Bibliotekslagen	Skollagen + Bibliotekslagen
Roll i skolmiljön	Tilläggstjänst i vissa fall	Integrerad del av skolans pedagogiska struktur

Folkbibliotek och skolbibliotek har skilda men ibland överlappande uppdrag. Det första tjänar allmänheten med fokus på demokrati, kultur och livslångt lärande, medan det senare är pedagogiskt integrerat i skolans utbildningsuppdrag. De senaste lagändringarna – särskilt kravet på bemannade skolbibliotek och tydliggörandet av skolans status som icke-offentlig plats under verksamhetstid – förstärker denna uppdelning både funktionellt och juridiskt. Tillgänglighet, målgrupp och organisatorisk styrning skiljer sig tydligt mellan de två biblioteksformerna, även om de båda är centrala delar av det svenska biblioteksväsendet.

Tjänsteorganisationens förslag på biblioteksorganisation i Stugun

Folkbiblioteket i Stugun flyttas till Nornan.

Skolbiblioteket är fortsättningsvis lokaliserat inom skolans Hansåkersskolans lokaler.